

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

453:e PLENARSESSION DEN 13 OCH 14 MAJ 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Forskning och utveckling: ett stöd för konkurrenskraften”

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/01)

Föredragande: **Anna Maria DARMANIN**

Den 27 juni 2008 bad det tjeckiska EU-ordförandeskapet kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

”Forskning och utveckling: ett stöd för konkurrenskraften”.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 24 april 2009. Föredragande var Anna Maria DARMANIN.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 EESK efterlyser en omdefiniering av begreppet konkurrenskraft och anser att långsiktig konkurrenskraft inte längre kan beräknas enbart utifrån mätning av BNP, utan att man måste se till ett bredare perspektiv och ta hänsyn till hållbarhetsfaktorer som sociala, ekonomiska och miljömässiga förhållanden. I det rådande ekonomiska klimatet anser EESK att vi måste börja fokusera på hållbar konkurrenskraft för framtiden.

1.2 Enligt EESK:s uppfattning utgör innovation en viktig del av hållbar konkurrenskraft, eftersom hållbarhet är en process och en åtgärd under utveckling som innovationsinsatser kan bidra till att stärka. Dessutom är forskning och utveckling mycket viktiga led i innovationsprocessen.

1.3 I föreliggande yttrande kartlägger EESK ett antal faktorer som hämmar framsteg inom forskning och innovation. För att kunna komma till rätta med dessa faktorer krävs en långsiktig

strategi och investeringar för framtiden. EESK rekommenderar följande initiativ för att begränsa inverkan av dessa faktorer till ett minimum:

- Harmonisering av innovationsmöjligheter och innovationsprogram inom Europeiska unionen. För närvarande finns en lång rad metoder för att främja innovation inom EU, men dessa är ofta osammanhängande och inte samordnade på ett tydligt sätt. EESK anser därför att större insatser bör göras för att samordna innovationsmöjligheterna inom kommissionen och andra organ som förvaltar innovationsprogram.
- Begränsa överflödiga information till ett minimum och erbjuda ett enklare och mer samordnat sätt att inhämta information om innovations- och forskningsmöjligheter. Kommittén är medveten om att ansträngningar har gjorts för att minska det stora utbudet av splittrad information, men anser att mer bör göras. I synnerhet för små och medelstora företag är det viktigt att informationen är riktad, enkel, effektiv och samordnad.

- Större investeringar i utbildning genom att främja initiativ som Erasmus och Comenius som ger studenter tillgång till utbildning utanför deras ursprungsländer. EESK anser att det är i grundskolan och på gymnasiet som de stora varaktiga förändringarna kan göras. Därför är ovanstående utbildningsprogram viktiga milstolpar i studenternas utbildning.
- Införa företagande som ett led i utbildningsplanen. Entreprenörstänkande är ett viktigt inslag inom både forskning och näringsliv och kan utvecklas genom att utbildningssystemen fokuserar på insatser som främjar ett sådant tänkande.
- Förbättra möjligheterna för unga entreprenörer inom nya högteknologiska processer och områden att överleva ekonomiskt.
- Skapa anställningsvillkor för unga forskare som inte bara ligger på en värdig nivå, utan dessutom är så gynnsamma att de bästa kandidaterna lockas till yrket. EESK är medveten om att skillnader föreligger mellan olika medlemsstater när det gäller villkoren för forskare och framhåller att det krävs gemensamma insatser på EU-nivå för att reda ut situationen.
- Göra alla medlemsstater delaktiga som viktiga parter i innovationsprocessen och fullt ut utnyttja potentialen i EU-27 och inte enbart de mer erfarna aktörerna inom forskning, utveckling och innovation.
- Stärka strukturer som kännetecknas av ett varaktigt erfarenhetsutbyte mellan universitet och näringsliv.

1.4 EESK menar att forskning och innovation inte enbart är en angelägenhet för universitet och specialiserade enheter inom företag, utan en fråga som rör alla. Det finns enorma resurser hos människorna på olika arbetsplatser och begreppet "arbetstagarstyrd innovation" bör utvecklas ytterligare. Konceptet måste beaktas i samarbetet på arbetsplatser, i samband med frågan om livslångt lärande och samarbetet i arbetsråd.

1.5 Enligt EESK:s uppfattning bör den nya Lissabonstrategin efter 2010 inte enbart innehålla mål för medlemsstaternas investeringar i FoTU, utan även ett mål för den andel av BNP som bör avsättas till utbildning, som EESK anser är en viktig katalysator för innovation. Därför rekommenderar EESK följande mål för Lissabonstrategin efter 2010:

- 7 % av BNP till utbildning från grundskola till universitet och högskola.
- 1 % av BNP till offentlig forskning och utveckling.
- 2 % privata investeringar i forskning och teknisk utveckling.

1.6 EESK konstaterar vidare att länder och företag som kännetecknas av en hög grad av hållbar produktion, stark ny teknik och produktionsutveckling med hög miljöeffektivitet kommer att bli mest konkurrenskraftiga i framtiden. EESK anser att EU bör överväga att införa miljöeffektivitetsaspekten i sin utbildnings-, forsknings- och innovationspolitik, näringslivspolitik, transportpolitik, energi- och klimatpolitik samt social- och sysselsättningspolitik och stöder ett stringent och stärkt samarbete mellan olika politikområden.

1.7 Kommittén ser mot bakgrund av den aktuella finansiella och ekonomiska krisen en allvarlig risk: Många företag kan tvingas att minska FoU-verksamheten och införa anställningsstopp, vilket innebär arbetslöshet för nyutexaminerade från universitet och tekniska högskolor. EESK uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att genom en konjunkturutjämnande anställningspolitik i de statligt stödda forskningsinstituten just i denna svåra krissituation motverka denna hotande arbetslöshet för unga forskare och ingenjörer, och att fortsätta främja motivationen för tekniska och naturvetenskapliga studier.

2. Konkurrenskraft

2.1 EESK anser att det är nödvändigt att ge ny kraft åt EU:s konkurrenskraft genom specifika valmöjligheter och betydligt större resurser och med stöd i all den vetenskapliga och tekniska sakkunskap och infrastruktur som finns inom gemenskapen. Det är enbart genom effektiv samordning mellan en nylanserad innovationspolitik och övrig gemenskapspolitik på en lång rad områden som Europeiska unionen kan hinna ikapp och lägga grunden för en ny utvecklingsmodell som utgår från tillväxtutvecklingen i den egna exportkapaciteten jämfört med de nya tillväxtekonomierna, som kan utnyttja låga arbetskostnader.

2.2 EESK anser att den europeiska konkurrenskraftens fokus bör vidgas och inte enbart omfatta medlemsstaternas BNP. Därför krävs ett mer övergripande perspektiv med betoning på hållbar konkurrenskraft. Det finns olika metoder för att uppnå detta som kan användas som redskap. I Paradiso-projektets referensdokument (som utarbetats av medlemmar i Romklubben) uppmärksammas ett antal sådana metoder. Enligt EESK:s uppfattning är det nödvändigt att anta en ny strategi som även beaktar befintliga redskap. Denna nya strategi bör innefatta begrepp som hållbara sociala tillämpningar, hållbara ekonomiska scenarier och hållbarhet för vår planet.

2.3 Med tanke på den ekonomiska tillbakagången i den industrialiserade världen och de negativa prognoserna för EU:s ekonomi är det kommitténs ambition att bistå i arbetet med att kartlägga åtgärder som kommer att bli nödvändiga för att hantera denna kris. Av den anledningen välkomnar EESK det tjeckiska ordförandeskapets begäran om ett förberedande yttrande om forskning och utveckling till stöd för konkurrenskraften.

2.4 I den negativa fas vi nu befinner oss är kommittén övertygad om att enbart de företag kan överleva och snabbt återhämta sig som kan klara konkurrensen på en marknad som präglas av högkvalitativa traditionella produkter och högteknologi. Den enda möjligheten att skapa garantier för framtiden är genom större insatser inom forskning och innovation. Det är uppenbart att de som har investerat i forskning tidigare nu råder över de strukturer och mänskliga resurser som krävs och därför också har bättre förutsättningar att hantera krisen i ett tidigare skede och på ett mer framgångsrikt sätt än de som har försummat detta åtagande.

3. Forskning, utveckling och innovation

3.1 Kommittén är medveten om att forskning och utveckling är drivkrafter bakom innovation. Det är viktigt att vidta åtgärder för att främja industriell innovation i denna ytterst känsliga fas som Europa nu genomgår. För att kunna hantera den ekonomiska nedgången och den ökande recessionen anser EESK att det är nödvändigt att sätta igång en innovationsprocess i syfte att driva på utvecklingen och skapa en "reell faktor för konkurrenskraften" med utgångspunkt i ett antal grundläggande pelare. Tanken är att dessa på ett effektivt sätt kan omforma det europeiska industriella systemet genom att aktivt utnyttja fördelarna med den utvidgade inre marknaden. Dessa pelare är

- forskning, innovation och entreprenörskap,
- investeringsstöd,
- ett starkt och förnyat åtagande på utbildningsområdet.

3.2 Det är nu uppenbart att det har gjorts enorma satsningar på forskning och innovation inom EU. Icke desto mindre krävs ytterligare investeringar för att kunna uppfylla de behov som uppstår till följd av den djupa krisen. EESK skulle gärna se större insatser för att kommersialisera de innovationsresultat som uppnåtts genom forskningsprogrammen. Vidare förespråkar EESK ökad insyn i anslagstilldelningsprocessen och utvärderingsprocessen.

3.3 Europeiska kommissionens ekonomiska återhämtningsplan fungerar också som en drivkraft för innovation. Ett bevis för det är tilldelningen av framtida anslag till initiativet för miljövänliga bilar, initiativet för energisnåla byggnader i Europa och initiativet för framtidens fabriker. Alla dessa initiativ syftar till att främja forskning inom dessa tre områden, som har påverkats av den ekonomiska krisen.

3.3.1 I Europa har stora satsningar gjorts i strukturer för att främja forskning och teknisk utveckling (FoTU), vilket framgår av antalet befintliga strukturer och program inom de olika centrala nationella och regionala systemen.

4. Kunskapstriangeln

4.1 För att innovation, forskning och teknisk utveckling ska leda till resultat i industrin är det uppenbart att de tre komponenterna i kunskapstriangeln på ett effektivt sätt måste aktiveras genom hela processen.

4.2 EESK anser att en grundläggande målsättning blir att uppnå en hög samarbetsnivå mellan offentlig och privat forskning samt universitet och näringsliv för att skapa en "god cirkel" för den europeiska konkurrenskraften.

4.3 Ett särskilt yttrande om de här frågorna har nyligen utarbetats med titeln "Samarbete och kunskapsöverföring mellan forskningsorganisationer, näringslivet samt små och medelstora företag – en viktig förutsättning för innovation" (INT/448). Syftet med yttrandet är att ingående undersöka den nuvarande fasen och de uppnådda resultaten och perspektiven genom att fästa uppmärksamhet vid de hinder som ska undanröjas genom snabb och effektiv kunskapsöverföring mellan två världar som alltför länge har varit alltför långt ifrån varandra och inte har fört någon dialog.

4.4 Inom denna samarbetsram mellan vetenskapsvärlden och industrin har EESK gett sitt stöd till och välkomnat inrättandet av forskningskonsortier med gemensam offentlig och privat finansiering. Ett sådant exempel är det system som föreslås i de nya gemensamma teknikinitiativen. Kommittén har uttalat sig positivt om det och manat till ett snabbt genomförande och stor spridning⁽¹⁾. Kommittén har förespråkat en utvidgning av dessa initiativ till andra sektorer, eftersom de inte enbart ger ramarna för de offentlig-privata partnerskapen och en rättvis anslagsfördelning redan från början, utan även erbjuder universitet, offentliga och privata forskningscentrum och vetenskapsorgan möjligheter att ingå i verksamheten.

4.5 I det här sammanhanget skulle EESK vilja upprepa ett angeläget krav från ett tidigare yttrande (INT/335) på ett aktivt redskap för att samordna och konsolidera förbindelserna mellan universitetsvärlden och näringslivet. Detta har redan fått sin form i det Europeiska tekniska institutet (ETI). Kommittén anser att det är mycket angeläget att institutet uppnår full kapacitet genom tilldelning av nödvändiga finansiella och mänskliga resurser.

4.6 Kommittén anser att en sådan gemensam samordning på teknikområdet genom genuint samarbete och dialog mellan universitet och näringsliv är nödvändig. Detta är den avgörande faktorn för att utveckla den typ av innovativa produkter och processer som krävs för konkurrenskraften i EU:s näringsliv.

5. Hinder för ett effektivt utnyttjande av forskning, utveckling för innovation

5.1 För att få en mer adekvat uppfattning om Europas nuvarande ställning på innovationsområdet måste vi analysera de faktorer som hindrar åtgärder för att stimulera innovation.

5.2 EESK ser en uppsättning sådana hinder som mer traditionellt kan beskrivas på följande sätt:

- Utbildningsinstitut är mindre benägna att uppmuntra ungdomar att slå in på forskarbanan.

(1) EUT C 204/19 av den 9.8.2008; EUT C 44/11 av den 16.2.2008; EUT C 44/15 av den 16.2.2008; EUT C 44/19 av den 16.2.2008; EUT C 44/22 av den 16.2.2008.

- De dåliga villkor som unga forskare i Europa erbjuds jämfört med deras kolleger i andra länder som USA och även jämfört med andra yrken avskräcker många duktiga unga forskare.
- Forskningsinstitutioner är inte lika medvetna om näringslivets ekonomiska krav.
- Näringslivet utnyttjar inte nödvändigtvis de innovationsmöjligheter som kartlagts inom forskningsinstitutioner.

5.3 På ett djupare plan ser EESK ytterligare ett antal negativa faktorer:

- Entreprenörstänkande uppmuntras inte och är inte i tillräcklig utsträckning föremål för utbildning i den europeiska kulturen. Detta gäller redan i grundskolan. Stödet för unga entreprenörer och de ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna för nya högteknologiska företag att överleva de första fem åren är ytterst begränsade och ger inte tillräckliga incitament.
- Den akademiska kulturen bidrar eventuellt inte till den typ av forskning som främjar konkurrenskraften.
- Företagskulturen präglas eventuellt inte av en vilja att utforska möjligheter till förändring och proaktivitet.
- Mindre deltagande i innovationsprogram, forskning och utveckling från ett antal EU-medlemsstaters sida, i synnerhet de tolv länder som nyligen blev medlemmar.

6. Yrkesutbildning – en viktig faktor för innovation och konkurrenskraft

6.1 Tillgången till mänskliga resurser med hög yrkeskompetens och utbildningsmöjligheter som åtminstone motsvarar de högsta internationella normerna, är en förutsättning för att man ska kunna omvandla de program och prioriteringar som fastställts på gemenskapsnivå till en stark konkurrenskraft.

6.2 Det mänskliga kapitalet är utan tvekan den viktigaste resursen för forskning och utveckling. Europeiska unionen har ända från början varit medveten om vikten av att inkludera utbildning och kultur i den europeiska integrationsprocessen. I artikel 127 i Romfördraget (artikel 150 i EG-fördraget) konstateras följande: "Gemenskapen skall genomföra en yrkesutbildningspolitik som skall understödja och komplettera medlemsstaternas insatser, samtidigt som gemenskapen fullt ut skall respektera medlemsstaternas ansvar för yrkesutbildningens innehåll och organisation."

6.3 Fram till 1980-talet gavs många avsiktsförklaringar, men få praktiska åtgärder vidtogs på området yrkesutbildning. Denna trend vändes i och med inrättandet av Eurydice, det officiella nätverket för att samla in, övervaka och sprida information om utbildningssystem och utbildningsstrategier i EU. År 1985 fastställdes en rättslig grund för utbildningspolitiken, i vilken begreppet "yrkesutbildning" gavs en bred tolkning för att täcka alla former av förberedande utbildning inför ett yrke, hantverk eller arbete, inklusive högre utbildning.

6.4 Detta kan ses som den tidpunkt när utbildningsfrågan började prioriteras inom ramen för gemenskapspolitiken och förverkligades i form av de första gemenskapsprogrammen (Comett, Erasmus och Lingua för högre utbildning samt Petra, Eurotacetnet och Force för yrkesutbildning).

6.5 Deras inverkan på utbildningens roll på gemenskapsnivå kan illustreras med Erasmus som, trots vissa inledande hinder i några medlemsstater, under en tjuugoårsperiod har gjort det möjligt för närmare 1 500 000 ungdomar och 250 000 lärare att under en tid studera eller undervisa vid ett universitet utomlands. Detta har haft en positiv inverkan på utvecklingen av hela den europeiska integrationsprocessen.

6.6 Efter en lång period med förslag rörande alla utbildningsnivåer från grundskola till universitet inom ramen för Lissabonstrategin, fastställde Europeiska rådet i mars år 2000 det strategiska målet att Europeiska unionen ska bli "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi". Detta följdes av att Europeiska rådet under sitt möte i Barcelona år 2002 på nytt framhöll denna viktiga roll och ställde upp målet att göra EU:s utbildningssystem till "kvalitetsreferens för hela världen senast 2010".

6.7 EESK är medveten om att forskarbanan enbart lämpar sig för mycket begåvade unga människor. Därför är det viktigt att dessa människor lockas till forskaryrket. Forskare, universitet och samhället i stort har investerat i utbildning och utveckling av fackkunskap. Av den anledningen är det av största vikt att den politik som förs inte enbart leder till maximala investeringar, utan även säkerställer att investeringarna inte är förgäves. Dessutom är långsiktig planering av anslag till forskningsinstitut en nödvändighet. Dessa stimulansåtgärder har redan beskrivits i ett tidigare EESK-dokument (?).

7. De små och medelstora företagens perspektiv

7.1 För små och medelstora företag finns ytterligare hämmande faktorer, och EESK anser att den främsta faktorn är att dessa företag inte har tillräckliga resurser för att kunna investera i forskning och utforska innovativa idéer och forskningsmöjligheter. Det finns olika typer av möjligheter, men överflödet av information och möjligheter är i sig ytterligare en hämmande faktor eftersom det skapar distans.

7.2 Eftersom de små och medelstora företagen är mycket talrika och har stor betydelse för uppkomsten av nya arbetstillfällen, framhåller EESK ändå vikten av att skapa bättre förutsättningar för dessa företag att direkt delta i EU-initiativ på området forskning och innovation, i enlighet med de viktiga åtgärderna i Kapacitet-programmet inom sjunde ramprogrammet.

(?) EUT C 110/3, av den 30.4.2004.

7.3 De små och medelstora företagens deltagande försvåras ofta av att det saknas förfaranden som är anpassade till dessa företags storlek, en faktor som – tillsammans med det riskkapital som krävs under etableringsperioden – är huvudorsaken till att dessa företag har svårt att delta. Medan de stora företagen har den organisationsuppbyggnad och information som krävs för att lämna in ansökningar om programfinansiering, avstår små företag ofta från att göra detta när de ställs inför den enorma byråkrati som det innebär att lämna in en ansökan, förbereda kontrakt och sköta den administration som därpå följer.

7.4 Allt detta gör det svårt att nå det mål som EESK ställt upp i alla sina yttranden om de små och medelstora företagens deltagande, även om dessa har en enorm innovationspotential. EESK efterlyser än en gång en förenkling av bestämmelserna om små och medelstora företags deltagande. De har en betydande kreativ potential och utgör en väsentlig faktor på grund av sina nära förbindelser med det civila samhället och dess förväntningar och krav på nya produkter.

8. Ytterligare kommentarer

8.1 Kommittén håller helt med om att omfattande åtaganden i fråga om att stödja forskning och innovation utgör en viktig del av alla moderna ekonomier, men vi får inte glömma att själva processen måste grunda sig på en strikt miljövänlig produktion, ett omfattande skydd av våra värdesystem och ett starkt försvar av den europeiska sociala modellen.

8.2 För att vi ska kunna förverkliga en ny politik som grundar sig på forskning och innovation och för att det europeiska systemet på nytt ska kunna bli konkurrenskraftigt i förhållande till andra långt utvecklade ekonomier och tillväxtekonomier, måste vi göra ett strategiskt åtagande och kraftigt öka både de mänskliga och ekonomiska resurserna så att EU kan nå en hög nivå av vetenskaplig kompetens globalt sett.

8.3 EESK betonar också att förutsättningen för innovation och konkurrenskraft är lämplig yrkesutbildning och annan utbildning som tillhandahålls av läroanstalter som omfattar allt från grundskolor till universitet, så att ungdomar uppmuntras att välja vetenskapliga yrken, vilket skulle garantera mänskliga resurser med en hög grad av yrkeskunnsighet och motivation, grundad på utbildningsmöjligheter som motsvarar de högsta internationella normerna.

8.4 Kommissionsledamoten med ansvar för ekonomiska och monetära frågor, Joaquín Almunia, har informerat de 27 medlemsstaterna om "den ekonomiska interimsprognoisen", vilken har gett upphov till stor oro. I prognosen bekräftas att Europa står inför en djup recession, med en genomsnittlig minskning av BNP på 1,8 %. När det gäller länderna i euroområdet är prognosen lika oroande för de länder som alltid har utgjort drivkraften för EU:s ekonomi, t.ex. Tyskland (- 2,3 %). Irland har drabbats hårt av den

ekonomiska krisen (- 5 %), liksom också Spanien och Italien (- 2 %) och Frankrike (- 1,8 %). Enligt prognosen kommer nedgången i BNP inom EU att få katastrofala följder för sysselsättningen, och ge en arbetslöshetsgrad på 8,2 % med 3,5 miljoner förlorade arbetstillfällen och ett offentligt underskott som i 12 av de 27 medlemsstaterna kommer att överskrida den gräns på 3 % som fastställdes genom Maastrichtfördraget, och vara extra stort i Irland (11 %), Spanien (6,2 %) och Frankrike (5,4 %).

8.5 Dessa uppgifter offentliggjordes i januari 2009, men förefaller redan att ligga långt från verkligheten i dag. Kommissionsledamoten har redan behandlat denna fråga vid ett flertal tillfällen och slagit larm om den stegvisa och stadiga försämringen av ekonomin och om prognoserna om att 6 miljoner arbetstillfällen kommer att gå förlorade fram till år 2010. I ett anförande för EESK konstaterade kommissionsledamot Joaquín Almunia att man mot bakgrund av de senaste uppgifterna kommer att bli tvungna att justera ned den ekonomiska prognosen från januari.

8.6 För att få en uppfattning om den klyfta som fortfarande existerar och avståndet till det mål som krävs för en ekonomisk återhämtning på gemenskapsnivå, behöver vi bara jämföra de investeringar som gjorts i EU med motsvarande investeringar i Förenta staterna. Förenta staterna har konsekvent investerat 3 % av BNP i forskning, medan Europeiska unionen investerar mindre än 2 % och vissa medlemsstater långt under det mål på 3 % som fastställdes genom Lissabonstrategin. I dagsläget under denna nya period av ekonomisk nedgång förefaller till och med detta mål helt otillräckligt kvantitativt sett.

8.7 Detta negativa scenario visar tydligt hur mycket unionen släpar efter och hur stora ansträngningar som krävs för att den på nytt ska kunna bli tillräckligt konkurrenskraftig i en situation där det internationella industriscenariot snabbt förändras, huvudsakligen på grund av tillväxtekonomierna.

8.8 Unionen bör därför kunna utnyttja de positiva resultaten av investeringar i kunskap (forskning och utveckling, utbildning, yrkesutbildning) och tillväxten i de industrialiserade ekonomierna till att förbättra sin konkurrenskraft, och beslutsamt arbeta i denna riktning.

8.9 Olika rapporter visar att företagen får ut mer av sin forskning om de samarbetar med arbetstagarna, utvecklar deras kompetens och organiserar arbetet på ett sådant sätt att arbetstagarnas idéer kan utvecklas och omvandlas till konkreta strategier för företaget.

8.10 Arbetstagarstyrd innovation har gett företagen en bättre ställning och inneburit stora inbesparingar för företagen samt ökat deras konkurrenskraft. Detta koncept måste stödjas, och kan komma till nytta då vi talar om att inte arbeta hårdare, utan "smartare".

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI